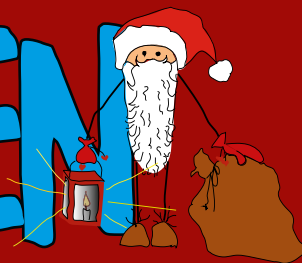

DYMLINGEN

Nr 4 2020 Årg 32

**I detta nummer:
Vi möter Skur-Sara
Webbseminarium på
Arkivens dag
Ordning på konstiga prylar**

Ordförande har ordet

Internet + Demokrati - funkar det?

2021 är det hundra år sedan den allmänna rösträtten första gången användes i ett riksdagsval. Idag ser vi det som en självklarhet att alla ska ha möjlighet delta i debatter och diskussioner och att rösta på de förslag man anser vara bäst. Detta är grundläggande för en demokrati.

För en ideell organisation med ett demokratiskt synsätt gäller samma förutsättningar. Alla medlemmar skall få möjlighet att göra sin röst hörd. Vi är alla förhoppningsvis helt överens om detta och inget vi upplever som konstigt. Men, 2020 med Corona-pandemin, ställs dessa självklarheter lite på ända. Hur skulle vi genomföra våra styrelsemöten, årsmöten med mera?

En ideell förening som hyllar och försvarar demokratin kan inte bara köra huvudet i sanden för att undgå viruset (om nu det hjälper) utan måste hitta andra lösningar för att ge alla möjlighet att delta i diskussioner och beslut. För oss som medlemmar är detta en rättighet. För alla som är valda till en styrelse är det en skyldighet mot de som valt oss att vi deltar i diskussioner och beslut.

Värme + årsmöte = sant

Årsmöten kan flyttas fram till den varmare årstiden för att genomföras utomhus, på platser där vi slipper trängas. Alla kan kanske inte finna sådana platser, men jag är säker på att huvuddelen av oss kan lösa det så. För våra medlemmar är det inte bara en fråga om en demokratisk rättighet utan på kort sikt även en möjlighet att få göra något och att få känna gemenskap!

Möten ute i det fria passar så klart även för styrelsearbetet, i alla fall om vädret tillåter. Men när vädrets makter inte är med oss, liksom under den mörkare och kall-

lare delen av året, är ju idén med styrelsemöte utomhus knappast genomförbart. I vår tid heter då lösningen - digitala möten. Möten där den valda styrelsen kan träffas och där alla får möjlighet till samma information och möjlighet att göra sin röst hörd. För en levande demokrati är detta viktigt. Ingen skall kunna skylla på nedstängningar av olika slag för att därigenom mörka beslut eller vidta åtgärder som inte hela styrelsen är med på eller i alla fall informerad om. Som styrelsemedlem står du bakom styrelsens alla beslut, även om du personligen inte deltog i beslutet (eller för den delen tyckte annorlunda). Därför är det viktigt att delta.

Viktigt att lära sig

Att genomföra styrelsemöten digitalt är inte svårt. Har man väl provat på en gång är det inga större svårigheter att i fortsättningen ha digitala möten som komplement till fysiska. Även möten med andra organisationer och tex kommunrepresentanter sker idag allt oftare digitalt. Det är därför viktigt att vi alla följer med i utvecklingen och lär oss den nya tekniken. Dessutom genomförs en hel del intressanta seminarier och föreläsningar idag via digitala medier.

Naturligtvis är de fysiska mötena oerhört viktiga och kan inte ersättas i längden. Det nuvarande spridningsläget för covid-19 och de strikta rekommendationer som gäller i bland annat Sörmland gör dock att det är klart olämpligt att träffas i större grupper. Då är digitala möten en värdefull ersättare.

Förbundsstyrelsen har därför beslutat att fortsätta utbildningen kring digitala möten under våren. Vår konsulent, Jennie Fornedal, håller i utbildningarna. Mer in-

Innehåll

Föremål – benämning och användning	4
Berättelser om min hembygd	5
Stockholmsresan	6
"Jag heter Sara och skurar golv"	7
Webbseminarium hos Lots-arkivet i Oxelösund	8
Ungdomsutställningen 1938	9
Ellsons rebusar	10
På mitt sätt sett	11
Svart på vitt i sörmländska arkiv	12

DYMLINGEN NR 4 2020

Årgång 32
Södermanlands
hembygdsförbund

Redaktör Jennie Fornedal
Ansvarig utgivare Pehr Bengtsson

Manusstopp till nr 1/2021, den 1 februari 2021

Bilden på framsidan av Skur-Sara är tagen av Conni Salamon.

Upplaga 1500 ex
Linderoths Tryckeri, Vingåker,
december 2020
ISSN 0349-86662

Dymlingen distribueras till prenumeranter och styrelseledamöter i hembygdsföreningarna i Södermanlands län samt till anslutna föreningar i grannlän.

formation finner du i några andra artiklar i detta nummer av Dymlingen.

Så, håll demokratins fana högt – bli digital!

Avslutningsvis vill jag framföra en julkhälsning från styrelsen till hela den sörmländska hembygdsrörelsen och önska er

God jul och Gott nytt år!

PEHR BENGTSSON

Vem blir näste ordförande?

Förbundets valberedning vill härmed uppmärksamma er på att vid årsmötet den 24 april kommer en ny ordförande att väljas.

Vi behöver er hjälp att hitta den personen

Vi letar efter en god ledare som har ett stort intresse för de frågor som hembygdsrörelsen arbetar med.

Det behöver inte vara en person i er förenings styrelse. Som Pehr Bengtsson skrev i Dymlingen nr 3, med 19 000 medlemmar i hembygdsrörelsen, borde det finnas med än en person som passar.

Hör av er med tips och förslag till oss. Vi kontaktar den eller de personer ni föreslår.

Lars Ohlsson
070-376 21 38
astrid.lars@telia.com

Anna-Stina Gustafsson
070-563 75 75
annastina@lidagard.com

Sören Tylstedt
0155-26 05 69
sorentylstedt@hotmail.com

Ingemar Andersson
073-759 34 98
hokarius@outlok.com

Södermanlands hembygdsförbunds kansli

Jennie Fornedal, hembygds-konsulent,
Tolagsg 6, 611 31 Nyköping
073-140 33 75, dymlingen@live.se,
Bankgiro 619-1928, Swisha till
123 483 72 33
Hemsida
www.hembygd.se/sodermanland

Vill du prenumerera?

Sätt in 150 kronor på bankgiro 619-1928. Uppge "Dymlingen 2020" samt ditt namn och adress eller kontakta kansliet.

Inför säsongen 2021

Södermanlands hembygdsförbund planerar redan för ett årsmöte helt digitalt, men vi är fullt medvetna om att hembygdsföreningarna har mycket svårare att samla sina medlemmar på det sättet. Det finns några förslag på andra möjligheter som ni säkert redan läst på föregående sida.

Oavsett vilken metod man väljer är det fortfarande viktigt att medlemmarna har tillgång till verksamhetsberättelse, bokslut och revisionsberättelse.

Glöm inte kretsen!

Pehr tar upp styrelsemötena, men vi vill också slå ett slag för kretsen. Alla kretsmöten utom ett har skjutits upp. Om ni vill ha hjälp att kalla till ett digitalt kretsmöte så ber vi er höra av er. Annars vet vi att ni nu är många som övat mycket med

möten i olika former under året. I år kanske ni kan göra avsteg från den traditionella turordningen och låta den som känner sig säker bjuda in till kretsmötet.

Sommarsäsongen

Under vintern kommer inspiration och information att spridas för att underlätta er planering inför sommaren. Håll utkik på hemsidan och följ oss på Facebook så får ni det i flödet.

Ni kan, med rätta, uppleva detta nummer som lika delar tidning och nyhetsbrev, men vi är mycket måna om att nå så många som möjligt direkt i dessa oroliga tider. På www.hembygd.se kan ni följa SHFs information med anledning av covid-19.

JENNIE FORNEDAL

Delad idébank

På www.hembygd.se/sodermanland hittar du idébanken inför hembygdsommaren 2021. Här kommer också vinterns och vårens inspirationsträffar och utbildningar att publiceras.

Ni som har positiva erfarenheter från sommaren 2020 får gärna dela med er av dem.

Vi övar och umgås med "Träffar vid skärmen"

Ledarledd studiecirkel med tre träffar bla i verktyget Teams för att bli tryggare i att delta i digitala möten, föreläsningar och seminarier. Alla mötesplatser är så lika att kan ni delta i en kan ni delta i andra.

Plötsligt får vi inte träffas och genomföra våra möten som vanligt. Samtidigt öppnar sig en helt ny värld av föreläsningar och seminarier det tidigare var svårt att kunna delta i. Vikten av att även hembygdsrörelsen är en del av denna utveckling är stor. Dessa mötesformer kommer aldrig att kunna ersätta de fysiska mötena, men de kan ge oss nya möjligheter att mötas, inspireras och utvecklas utan att virus, hälsa och geografi står i vägen.

Med start i januari 2021 erbjuds ytterligare två studiecirkel med max tio deltagare i varje

- **Måndagar kl 14-16.15: 18 jan, 25 jan, 1 feb**
- **Onsdagar kl 10-12.15: 20 jan, 27 jan, 3 feb**
Anmäl er till jennie.fornedal@regionsormland.se

Föremål – benämning och användning

Genom åren har vi i Tystberga hembyggsförening förärats en hel del verktyg, redskap och liknande som välvilliga givare överlämnat. Föreningen har beslutat att ta emot erbjudna gåvor men förbehålla sig rätten att fritt disponera föremålen. Vi vill inte binda upp kommande styrelser att ta hand om och förvara mer eller mindre intressanta föremål. Målet är att behålla och registrera sådant som kan vara intressant att visa upp och göra utställningar med som dokumentation av gångna tiders arbetsredskap och levnadsförhållanden.

År 1999 fick föreningen hjälp med att förteckna och märka upp ett hundratal verktyg som dittills överlämnats till föreningen. Senare har föreningen fått överta en stor enskild samling, nämligen Valborg Erikssons gårdsmuseum från Ekeby. Valborg hade noggrant noterat föremåls benämning med kommentarer och försett dem med nummer. Nu har vi registrerat dessa uppgifter och fotograferat föremålen samt försett dem med märkning innehållande nummer och benämning. I Hembyggsstugans uthus har inretts en pigkammare och verktygsbod där det mesta från Ekeby gårdsmuseum finns utställt. Vi har också senare fått

några samlade gåvor, exempelvis en snickarlåda från en lokal byggmästare. Verktygen i lådan har vi fått hjälp med att identifiera med benämning, användningsområden och historia. I övrigt har föreningen fått ett flertal enskilda och samlade föremål. Tyvärr har vi i en del fall varit slarviga med att skriva upp vad vi fått, när och från vem.

Registreringen sker i sökbart dataregister för att dokumentera vad vi har och även kunna sortera och söka bland alla föremål. Det vi registrerat är nr, överlämnare, datum, benämning och kommentarer samt foto. Liknande registrering har vi tidigare gjort för foton och artiklar i årsskriften Sockenmagasinet.

Frågetecken

Trots en hel del efterforskningar har vi några föremål eller verktyg som vi inte vet benämning på eller användningsområde för. Därför ber vi Dymplingens läsare om hjälp med att räta ut några frågetecken.

1. Ett föremål helt i trä på fyra ben med höjd 48 och bredd 33 cm. Ett litet hål i toppen tyder på plats för något lätt att sätta dit och låsa med en tunn träsprint. Finns spår av tätning så att vatten eller annan vätska kunnat hållas kvar i lådan.

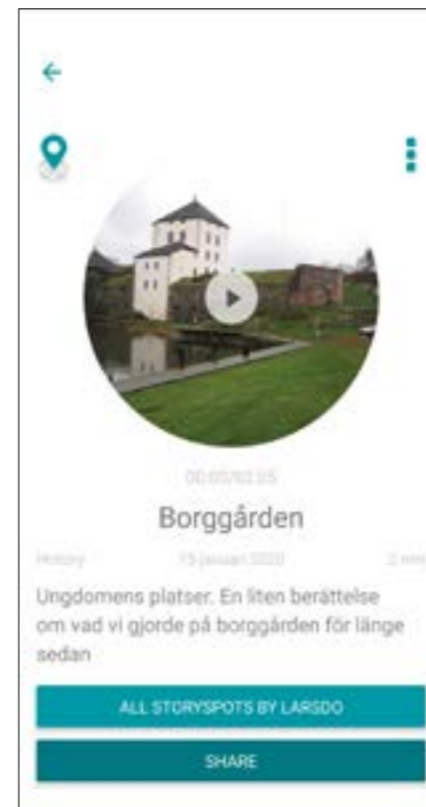
2. Ett järnföremål fastsatt i ett trästycke. Bredd och höjd är 12 respektive 14 cm exklusive träbiten.

3. Form i tunn plåt med lock. Höjd 23,5 cm, bredd som mest 16 cm. I botten ett mönster (mittre bilden visar insida). Något till hushållet?

Berättelser om min hembygd

Gå en vinterkurs och lär dig jobba med Storyspot

Hittills hittar du sörländska berättelser på Storyspot om ungdomssynder, spöken, barnamord, potatis, pesten, jättar, fiskar och lokala landmärken. Vilket blir ditt första bidrag?

Tillsammans arbetar vi med att skapa berättelser om hembygden. Vi tar upp hur berättelser kan byggas upp, spelas in och publiceras. Vi pratar också om hur de kan användas i arbetet med att berätta om hembygden och hur man kan nå nya målgrupper.

Denna serie träffar kommer att innebära en del arbete mellan träffarna och bygger på att deltagarna faktiskt skapar berättelser under utbildningens gång.

Vi träffas:
Tors kl 16-18.30
Den 11 feb, 18 feb, 25 feb

Utbildningen sker preliminärt via Teams. Presentation av Storyspot och handledningen finns på SV Sörmlands YouTube-kanal. Själva handledningen finns på www.hembygd.se/sodermanland

Du kan lyssna på det material som redan finns i din telefon eller platta genom att ladda ned appen. För att lyssna behöver du inget konto.

Du behöver

- Kunna delta i ett digitalt möte genom en dator, platta eller smartphone.
- Du behöver en mobiltelefon eller annan apparat som kan spela in ljud.
- Vi kommer att skapa ett konto i Storyspot om du inte redan har ett.

4. En 50 cm hög plåttunna med 23,5 cm (invändigt 22 cm) diameter. På ena sidan ett fönster med skala upp till 15. Avståndet mellan skalstrecken är ca 2,65 cm (ungefär 1 liter för varje skalstreck). Dessutom finns anordning för att apparaten ska stå lodrätt (se detaljfoto). Vi misstänker att den använts för mer än volymmätning av vätska, tex börjar inte skalan nere vid botten.

5. En 33 cm långt rörformat plåtföremål, tvärdelad med fjäder emellan. Med svårighet kan delarna pressas samman i varandra. Diametern är ca 3 cm och ändarna något rundade.

6. Ett 30 cm långt föremål i järn med fotliknande avslut i ena änden och slagyta i den andra, helbild och detalj.

Kommentarer mottages tacksamt via mail dahlberg.tystberga@gmail.com eller via kansliet.

Bilderna är tagna av Göran Dahlberg och föremålen kommer från Tystberga hembyggsförening.

Stockholmsresan

Så här skriver prosten Gustaf Langborg i sin "Krönikebok för Blacksta och Vadsbro 1868-1921", utgiven 1980.

Förr fanns från dessa våra socknar intet annat samband med yttervärlden än genom dragare på dåliga och backiga vägar till bland andra närmaste huvudorter Nyköping, Eskilstuna men vanligast till Stockholm över Södertelge, en 15-milaväg. Vägarna voro för det mesta dragna över åsar och höjder ursprungligen först gångstigar och sedan ridvägar, där det oftast var svårt att taga sig fram.

Därför föredrog man där det var möjligt sjövägen framför landvägen. Ännu i början av 1850-talet var en resa från denna bygd (Överenhörna) till Stockholm ingen leksak. Jag har själv varit med om en sådan resa. Det var i december månad närmast före jul. Kölden var sträng med mycket snö. Det packade parlasset med vanliga lantmannaprodukter betäcktes av en hög foderkasse för hästarna.

Prosten Langborg och prostinnan Anna Cecilia f. Runsten, på trappan vid Vadsbro-Blacksta prästgård, nuvarande Trinkesta

I tidig morgonstund satte sig den tolvåriga gossen överst därpå utan att vara pälsklädd. När kölden trängde sig för nära in på livet måste han klättra ned från höjden för att springa sig varm. Så kom han till första gästgivargården, där matskrinet öppnades, och därtill köpte man gammaldags svensköl, som kokades hett med ingefära. Detta blev en skön åkarbrasa, som räckte till nästa gästgivargård, och så undan för undan tills man sent på kvällen kom till Södertelge och tog in på ett bondkvarter med en stor gård för åkdon och dragare.

Själv kom man under tak i en gemensam stuga, där man påklädd kastade sig på golvet med matsäckskrinet eller dylikt till huvudgård. Så var hela golvet fyllt med trötta formän. Jag låg närmast under värdinnans säng, så att hon måste kliva över mig, då hon tidigt på morgonen skulle elda i den öppna spiseln för att koka kaffe. Och så fortsatte

man resan med krog efter krog utåt vägen, ibland vilka jag numera endast kommer ihåg en med namnet Långpannan. Allt tätare blev raden utav förbönder, som kommit ifrån de södra orterna.

Så stannade man vid den sista gästgivargården, Fittja där det vimlade utav resande, fordon och hästar. Det sista hållet slutade med Nyboda backe, där man fick se Stockholm, och fick - såsom det sades "gula ben" som rensades genom traktering åt resesällskapet vid Liljeholmskrogen, den sista på vägen. Så for man över bron genom Hornstulls stora valv, där man visiterades och erlade tull. Slutligen hamnade man i ett bondkvarter vid Hornsgatan, där man kunde få ett enskilt rum över dygnet för en R : r.

Så relaiserades lasset på Kornhamnstorg under följande dagar, varpå man fick återvända till hemmet på samma sätt som vid bortresan.

ROLAND JOHANSSON

Utforska platsen i hembygd.se

- Vi pratar Bygdebånd

En plats för samtal Bygdebandsarbetare emellan. Vi samlas för att prata om hur man kan arbeta, lösa problem och tittar på funktioner som dykt upp i det nya systemet.

Deltagarna kommer att helt styra mötenas innehåll. Jättebra kurser i hur hembygd.se fungerar ges av Sveriges Hembygdsförbund. Läs mer om det på: www.hembygd.se/webbseminarier

Dessa träffar handlar om hur vi använder det.

Kl 16-18.30, den tredje onsdagen varje månad.

Det vill säga den:

20 jan, 17 feb, 17 mars, 21 apr och 19 maj

Anmäl dig till kansliet.

"Jag heter Sara och skurar golv"

När kansliet fick ett mail från SkurSara med frågan om vi trodde hembygdsföreningarna skulle kunna vara intresserade av hennes tjänster svarade vi med vändande mail. "SkurSara? Hur gick det till?" Här berättar Sara Bäckman om hur hon blev SkurSara, varför hon ser välskurade golv som byggnadsvård och varför hon gillar just att skura golv.

Att skura ett golv är inte svårt. Det finns inga hemliga knep och det finns gott om information på internet, hos museer och instruktionsfilmer från leverantörer av linoljesåpa. Men det är fortfarande ett tungt arbete som de vanliga städfirmorna oftast inte utför. Jag arbetade själv på en städfirma en period för 20 år sen innan jag utbildade mig till byggnadsantikvarie. Så jag vet att jag gillar att städa. Att fokusera städningen till äldre byggnader och traditionella metoder föll sig naturligt. Jag blev en skurtant, en sån som man förr i

Fotograf Conni Salamon

tiden tog in för att utföra de större städjobben utöver vardagsstädandet. Jag kom på namnet SkurSara. Jag heter Sara och skurar golv. En vän till mig kallade mig SkurSara direkt innan jag berättade om min skuride. Enkelt! Då fick det bli SkurSara och en hemsida, skursara.se.

Jag började hemma

Själv bor jag i en fd arbetarbostad från 1880-talet. Det var när jag hade skurat mina egna golv som jag insåg att jag älskar att skura golv. Kan låta underligt men jag ser skurningen som byggnadsvård likställt med att måla huset eller underhålla fönstren. Och jag är lika mycket en förspråkare av traditionella material och metoder för skötseln av husets golv som jag är av att använda slamfärg, linoljefärg och linoljekitt för husets yttre. Första personen jag ringde för att bolla min ide med var min granne och hyresvärd som bor på säteriets huvudbyggnad. Och hon blev så glad och beställde skurning av sina köksgolv på en gång. Då förstod jag att behovet finns därute. Folk har inte ork eller tid att göra det. Ofta prioriteras annat. Ett skurgolv behöver tid och skötsel för att

bli det där fantastiska, slitstarka golv som bara blir vackrare med åren.

Innerfönster nästa

Jag planerar att utöka med fler nischade byggnadsvårdstjänster som äldre hus behöver. Tex att sätta in innerbågarna på hösten för de som har äldre fönster. Många drar sig för det krångel som det är med förvaringen av innerbågar, tycker att det är jobbigt att putsa, samla fönsterlav och hålla på med pappersremсор. I flera fall har jag stött på att folk vill sätta in moderna fönster för att det är lättare att putsa då. Tänk om det finns en städfirma som gör allt det där åt dig? Som tar med fönsterlav? Som lämnar rena fönster med lav och pappersremсор på plats och såpadoft från nyskurade golv. Då finns det ingen som helst anledning att byta till moderna fönster. På så sätt kan jag göra en insats för att bevara traditioner och byggnaders kulturhistoriska värden.

Hör av dig om du har några frågor!
Tel 0730 67 85 12

SARA BÄCKMAN

Webbseminarium hos Lotsarkivet i Oxelösund

Inför Arkivens dag nåddes vi av den spännande nyheten att Oxelösunds hembygdsförening planerade att fira dagen med ett webinarium. Här får vi reda på "Varför webinarium" och "Hur gick det"?

För att kunna hålla Lotsarkivet öppet under Arkivens dag den 14 november och samtidigt uppfylla alla rekommendationer och regler under pågående pandemi inbjöd Oxelösunds hembygdsförening till digitalt seminarium.

Vi informerade enbart i digitala kanaler och att "Platsen" var Lotsarkivet.se/webbinarium.

En kort film också

Inspiration fick vi också av uppöppet "Filma ditt arkiv till Arkivens dag". Lars Sjögren skapade en två minuter lång film om Lotsarkivet i Gamla Oxelösund, om utställningar om lotsarnas liv i Södermanlands skärgård under 300 år samt om släktforskning och lokalhistoria.

Webbinariet

Det fanns 12 registrerade deltagare till det digitala seminariet när vi öppnade för anslutning kl 9.20. Vi tre som höll i trådarna fanns i skilda rum på Lotsarkivet.

När vi öppnade mötet var 8 personer inloggade i mötet och deltog hela tiden. I det första passet från kl 10.00 berättade Lars Sjögren

om arbetet med den uppdaterade utställningen på Sävsundets lotsmuseum och om det fortsatta arbetet med lotsutställningen på Lotsarkivet i Gamla Oxelösund.

I det andra passet från kl 11.00 besvarade vi inskickade och direkt ställda frågor om hur lotsarkivet kan användas för lokal historia och släktforskning. Svar som kräver noggranna och detaljerade uppgifter till släktforskning besvaras i standarden GEDCOM till berörda.

Vi fick också ett intressant informationsutbyte mellan deltagarna. Lotsarna i Stockholm har en omfattande dokumentation som är tillgänglig på deras hemsida.

Vi hade digitalt uppföljningsmöte kl 16.00 en tisdag då mörkret hade lagt sig. Sören Tylstadt från Bälinge hbf som också är en del av detta kustnära arbete, Arne torpinventerare, Lars, Mariana, Karl-Erik och Christer från styrelsen i Oxelösund hbf.

Uppföljning och fortsättning

Direkt efter seminariet antecknade vi:

- Vi når deltagare från större geografiska avstånd.
- Informationsutbyte och större kännedom om vad andra gör.
- Lotsarkivet kommer att ha mera digitalt öppet än fysiskt, troligen också när covid-19 är över.
- Medlemswebbinarium - enbart för medlemmar

Vi hade också ett webbfika som en del av vår uppföljning. Det är från detta möte ni ser bilden ovan.

Nästa webbseminarium hos Lotsarkivet blir på Släktforskningens dag den 16 januari 2021.

TEXT OCH BILD
CHRISTER MARK-
LUND OCH ARBETS-
GRUPPEN

Ungdomsutställningen 1938

1938 ställde en rad organisationer till med Ungdomsutställning i Nyköping. Det var politiska föreningar, idrottsklubbar av olika slag, friluftorganisationer och intresseorganisationer. Utställningen skapades genom en genomgång av arrangörernas arkiv och samlingar. Man ville för ungdomarna spegla det som gjorts och för allmänheten berätta om hur ungdomsorganisationerna arbetar idag - alltså 1938.

I inledningen kunde man läsa:

Det bör ligga i varje ung människas intresse att genom självverksamhet söka skola sig själv, såväl i fysiskt som i intellektuellt och moraliskt avseende. Här finnas stora möjligheter därtill. Med god vilja och framförallt under ett gott kamratskap vilja vi fullfölja denna verksamhet.

Hembygd förbundets medverkan lyftes fram tillsammans med Sparbankens och RFSUs som lite udda i sammanhanget.

Hembygd förbundet fick möjlighet att presentera sig i programbladet och så här skrev man då:

Allt för ofta möter man den uppfattningen, att hembygd rörelse och hembygdsgräddar eller fornminnen skulle vara sammanfallande begrepp. Ingenting kan emellertid vara felaktigare. Modern hembygd rörelse vill visserligen sträva att bibehållanden skatt av skönhets- och stämningvärden och vill också öka trivseln i svenska bygder genom att stödja tillkomsten av nya värden och skönhetsmoment. Bägge dessa strävanden måste botten i en aktuell kunskap om hembygden, om det liv, som nu lever i stad som på landet, lika väl som om livet i gångna tider, så att det väsentliga kan fasthållas och bevaras och det nya formas så, att bygdens goda traditioner bibehållas och utvecklas i rätt riktning. Vi ha i Sverige alltför många exempel på traditionslöst stadsbyggande, som varje tänkande individ nu beklagar och

"I slutet av mars månad propagerade förbundet för sin verksamhet med en monter vid utställningen "Nyköpings ungdom" i Kungstornet i Nyköping. Utställningen besöktes av omkring 3 500 betalande personer" /Sörmlandsbygden 1939

önskar ogjort, smaklösa landsbyggnader, meningslösa namngivningar, hänsynslösa naturskövlingar o. s. v. Hembygd rörelsen vill bidra till att skapa en på kunskap om hembygdens forntid och nutid och om förutsättningarna för dess utveckling grundad aktning för hembygdens gemensamma värden, så att de skyddas, värddas och förkovras till en ökad trevnad i vårt dagliga liv.

År 1931 bildades Södermanlands Hembygd förbund, som strävar att genom forskning i Södermanland skapa en grund för upplysning om landskapet, och att genom hembygdsböcker, turistfärder,

hembygd fester och föredrag lära de nuvarande sörmlänningarna bättre känna och trivas i sin hembygd. Stöd Förbundets strävanden genom att bli medlem! Det kostar 3 kr. om året, 50 kr. för ständigt medlemskap. Varje medlem får årligen förbundets vackra årsbok, "Sörmlandsbygden".

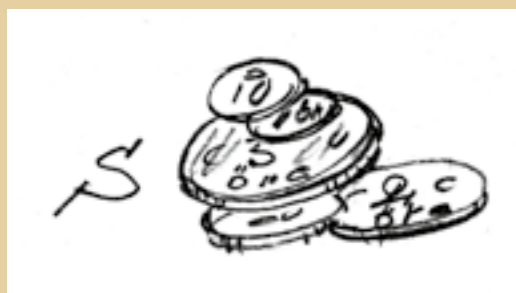
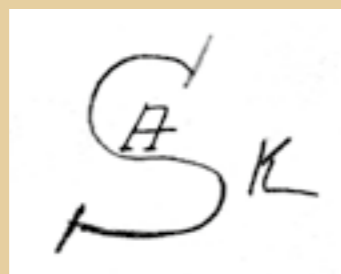
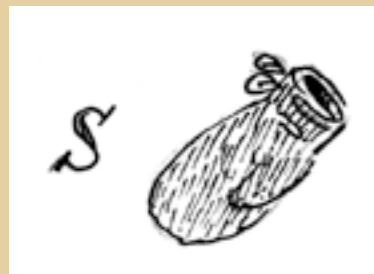
Var det inte för språket hade det kunnat vara skrivet idag.

Tack Mats Hedblom för materialet. Bilderna tillhör Sörmlands museum och är hämtade ur Sörmlandsbygden 1939.

JENNIE FORNEDAL

Ell-sons rebusar

Vem är han?

Rätt svar skickas till dymlingen@live.se eller till Södermanlands hembygdsförbund, Tolagsgatan 6, 611 31 Nyköping

Den 1 februari 2021 drar vi två vinnare

Rätt svar i Dymlingen nr 3: Karlshamn, Karlskrona, Karlstad och Kungshamn. Vinnare är: Marie-Louise Andersson, Stigtomta och Inger Johansson, Nyköping.

Vi önskar vinanrna lycka till med skrapandet!

Fullt upp som vanligt!

Det är mycket som inte är som vanligt. De går tex inte att åka på kurs men glädjande nog finns det mer än någonsin att delta i via webben. Här är några tips för utveckling i vintermörkret.

Se film på YouTube!

På Sveriges Hembygdsförbunds kanal hittar du bland annat Arkivfilmerna som alla borde se. På Skånes Hembygdsförbunds omfattande kanal hittar du adventskalendern och instruktioner för att göra egna filmer. På Sörmlands museums sida finns spännande inslag från hela länet och den briljanta filmen från Arkivens dag.

Säkra framtiden

Genom hembygdsförsäkringen kan du gå utbildningen "Säker föreningsgård" som merför att

om något skulle hända så slipper ni betala självriskan, som ju är närmare 10 000 kr för en organisation.

Öva på att träffas för en fika

I år vet vi med säkerhet att vi inte vet något med säkerhet och därför måste vi försöka planera därefter. Vi vet också att vi tillsammans måste bli bättre på att använda

datorer, plattor och telefoner som arbetsredskap.

Om inte annat är de digitala mötena ett sätt vi kan träffas på. Betydligt trevligare än att bara ringa och helt ärligt inte speciellt mycket svårare. Det är bara att vi inte är så vana ännu. Behöver du lära dig eller öva mer? Starta en studiecirkel i din förening eller anmäl dig till en av de som finns på sidan 3. Vi har gjort några nu och vågar oss på att utlova skrattgaranti.

JENNIE FORNEDAL

På mitt sätt sett

Positivt och negativt

Att vara negativ är bara positivt när man testats. Uppåpekande kurvor brukar visa på något positivt som för aktiebörsen men blir negativt för utvecklingen av covid-19. I nuläget ser jag negativt på kommande jul som vi brukar fira traditionsenligt i positiv anda. "Så har det alltid varit och så ska det alltid vara" men nu riskerar vi att få ta till uttrycket "Traditioner är till för att brytas".

Jag vill inte förändra julfirandet. Då ska vi, de närmaste, samlas och allt vara som vanligt. Bostaden ska pyntas med jultomtar, julstjärnor, ja med allt möjligt som börjar på "jul". Julgran får anskaffas om den inte bara kan plockas fram och dammas av. Den ska kläs under julaftonens förmiddag sedan de förväntansfulla vaknat tidigare än vanligt. Maträtterna ska vara de vanliga, från rödbetsallad till skinka, prinskorv, sylta och risgrynsgröt, allt prydligt upplagt för man äter även med ögonen. Själv måste jag erkänna att jag sedan länge sett mig mätt på grisfötter och lutfisk. Kan motviljan mot grisfötter vara tanken på vad de trampat i tidigare? Men skinka äter jag gärna utan tanke på dess bakgrund.

Maten före eller efter Kalle?

Julbordet måste klaras av före eller i pauser mellan "Kalles jul", "Karl-Bertil Jonssons julafton" och "Kan du vissla Johanna" på TV. För oss med bara två i familjen borde julbordet i år kunna flyttas till TV:n eller vice versa. Mellan programmen ska alla, även vi två, "spela med" i det obligatoriska spelet med

jultomten trots att alla slutat tro på besök bara efter gott uppförande. Man väntar ivrigt på de förlösande orden "Nu ska pappa gå och köpa tidning". Det ingår i de traditioner som ska vidmakthållas.

Hur blir årets julfirande med alla råd och restriktioner? Vågar vi anordna normal julträff eller är riskerna för stora? Får handsprit ersätta julsprit? Räcker det med munskydd och visir och hur kan man då ta sig an julbordets fröjder? Kan skydden få tomten att tappa masken?

Med nutida teknik borde man kunna umgås i digitala möten med mobiltelefon eller dator. Alla kan då stanna hemma och slippa farligt bilåkande på hala vägar och trängsel i kollektivtrafiken. Man kan själv välja den mat man gillar och slippa grisfötter och lutfisk om man så vill. Dans kring granen känner jag inget behov av men motion skulle inte skada efter all julmat. Jag vill föreslå att TV engagerar Sofia för ett anpassat gympass någon gång efter julbordet.

Förslag

För julklappsutbyten har jag en revolutionerande idé som kan användas även vid kommande julfiranden utan förmanande råd och restriktioner. Var och en köper julklappar till sig själv, slår in, väljer avsändare (som får uppleva givarglädje?) och författar rim. Givaren kan också vara med och gissa innehåll (liksom läsaren av dessa rader), exempel: "Toppen för knoppen" - eller

"För ditt hår - nå't du får till bena också - vill jag påstå".

På detta sätt kan alla få vad de önskar, välja kostnad och antal givare. Kanske eget presentkort till annandagsrean? Det kan dock bli problem för barn utan egen kassa. Då kan föräldrarna aktiveras och då få en chans att ge något de själva kan ha nöje av. Hade jag kommit på denna tanke när våra barn var små hade jag valt en modelljärnväg och min fru ett dockskåp som julklappar till barnen.

För mer positivt julfirande i karantän kan man agera som "Grevinnan och betjänten", det program som sänds varje nyårsafton. Grevinnan Sophie får beställa mat och dryck till sig själv och fiktiva gäster som betjänten serverar. Den som nu agerar Sophie kan välja "gäster" samt önska räkcocktail, oxfile och pannacotta men betjänten servera ostmacka, blodpudding och gröt, allt efter tycke och ekonomi. "Grevinnan" kan också styra samtalen och, i vetskap om vad de andra brukar prata om, lätt få sista ordet. Med två i hushållet föreslås ombyta rollerna vid nyårsfirandet. Som ensamfirande har man chans att välja rätter (som denne dock själv får tillaga), servera sig själv och helt styra måltid och samtal. Lätta gärna upp stämningen med en rolig historia även om du hört den förut och skratta som om du fattat poängen.

Detta som några förslag för att vända negativa förväntningar till något positivt.

GÖRAN DAHLBERG

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Avsändare: Linderoths tryckeri
Box 144, 643 22 Vingåker

Returadress: Södermanlands hembygdsförbund
Tolagsgatan 6, 611 31 Nyköping

Svart på vitt i sörmländska arkiv

Seminarium och öppna dörrar

Oxelösunds hembygdsförening erbjöd dagen till ära ett webinarium där man bland annat pratade om hur just lotsarkivet kan användas i lokalthistorisk forskning. Föreningen har nu utlovat fler digitala möten. Läs mer om det på sidan 8.

Åkers hembygdsförening lyckades finna former för att ta emot några få besökare under dagen. De rapporterar att fler av de som intresserade dock får återkomma senare. För att få kontroll på besökarna har man använt sig av tidsbokningar.

JENNIE FORNEDAL

Ett lyckat samarbete

Arkivens dag var på god väg att bli lika inställd som allt annat denna höst. Både ideella och kommunala arkiv i länet beslutade tidigt att inte ha öppet. För att ändå kunna fira Arkivens dag slog Nyköpings stadsarkiv, Sörmlands museum, Arkiv Sörmland och Södermanlands hembygdsförbund sina kloka huvuden ihop och bestämde att i år gör vi film. Med filmer som utgår från stillbilder och ett inläst manus skapades förutsättningar för alla som var intresserade att delta.

Då hembygdsföreningarna under de senaste åren utbildats i ljudberätande inom Storyspot-projektet hade man kunnat tänka

sig fler inlästa manus men så blev inte fallet.

Vi lyckades dock med bedriften att täcka nästan hela länet med arkivberättelser och 13 organisationer deltog till slut i den film på över 40 minuter som blev årets firande av Arkivens dag.

Filmen blev firandet

Här finns berättelser från Lotsarkiv och bruksarkiv, här samsas Konsumentföreningar från flera orter i länet, kommunalarbetare blandas med spöken och utflykts-tips med arkivinformaton. Berättelserna spänner från gamla pergament till samtidshistoria. Det blev en film att minnas och se igen.

Ni hittar filmen på Sörmlands museums YouTube-kanal.

Bilderna här hör till Sköldinge-Valla-Lerbo hbf, Södermanlands hembygdsförbund och Högsjö Kulturmiljöförening

